

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата мистецтвознавства,
старшого викладача кафедри дизайну тканин та одягу
Харківської державної академії дизайну і мистецтв Вікторії БУДЯК

на дисертацію Яньвень ЛІНЬ «ОБРАЗНО-СТИЛІСТИЧНІ ТА ФОРМАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДИЗАЙНУ ЧОЛОВІЧОГО КОСТЮМА КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 022 «Дизайн» галузі знань 02 «Культура і мистецтво»

Актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, темами

Протягом останніх десятиліть спостерігається посилений інтерес науковців до дизайну чоловічого одягу, що є складовою більш широкого поняття – дизайн одягу в сучасній проєктній культурі. Загальний інтерес до розвитку теорії дизайну костюма, зумовлений зростанням значимості чоловічого одягу в сучасних дизайн-практиках і попитом споживачів до його естетичних якостей, свідчить про актуальність визначеної дисертантом тематики дослідження та її своєчасність.

Стиль в одязі завжди був важливою характеристикою вподобань людини, її світогляду і відношення до оточуючого предметного світу, зокрема, одягу, який є носієм візуальної ідентифікації стилю, формується та розвивається в реальних історичних і соціокультурних умовах, зазнає впливу техніко-технологічної еволюції суспільства, а також домінуючих у соціумі явищ, зокрема, моди. Одяг сприяє відтворенню ідентифікації чоловіків – етнічної, статевої (гендерної), вікової, соціальної й ін., як особистості та члена суспільства. В практиці сучасного дизайну він асоціюється з типовими образно-асоціативними характеристиками, структурою, засобами формоутворення та принципами декоративного вирішення форми костюма в цілому. Окрім того, костюм організовує взаємодію, тобто, комунікацію на різних можливих рівнях – міжособистісному, груповому, суспільному, в міжкультурному діалозі. Саме у такому контексті, як зазначає Лінь Яньвень, дизайн в країнах Заходу і країнах Сходу, зокрема у Китаї, обумовлений потужними взаємовпливами.

Завдяки різним суспільним процесам, що характеризують розвиток індустрії моди ХХ – початку ХХІ ст., дизайн чоловічого костюма демонструє становлення, еволюцію та трансформацію типобразів чоловіків. Обираючи науково-дослідницький характер власної розвідки, дисертант виокремлює для вивчення типобраз Urban Nomad. Логічно і послідовно вибудовуючи дослідження, він переконливо демонструє, що засоби гармонізації різних

елементів у структурі костюма, завдяки яким еволюціонує формотворчий процес, формуються стильові константи вбрання та типообрази чоловічої моди. Поглиблене вивчення формотворчих закономірностей дизайну чоловічого костюма, обумовлене процесами індивідуалізації та знеособлення, розвитком футуристичної та постапокаліптичної моди, яка активно розвивається у номадичному дискурсі сучасного дизайну в нових образно-стилістичних і естетичних проявах, без перебільшення, є нагальним завданням для мистецтвознавчої науки та має вагоме практичне значення.

Дослідження реалізовано відповідно до плану науково-дослідницької роботи ХДАДМ, зокрема, в межах науково-дослідної теми «Сталий розвиток як вектор формування сучасної проектної культури» (державний реєстраційний номер: 0122U200902).

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення дисертаційної роботи Я. Лінь обґрунтовано результатами вивчення значного теоретичного та фактологічного матеріалу. Вони базуються на фундаментальних положеннях сучасної науки та результатах праць зарубіжних і українських науковців. В роботі чітко сформульовано актуальність, мету і завдання дослідження, об'єкт і предмет аналізу, обґрунтовано новизну та практичне значення отриманих результатів.

Основою дослідження стали образно-стилістичні, формально-конструктивні та естетичні характеристики дизайну чоловічого одягу західного і східного зразка в досліджуваній період, встановлення їх взаємовпливів та тенденцій розвитку.

Дослідження ґрунтується на системному підході як методології поєднання мистецтвознавчих, історико-культурологічних, соціологічних, психологічних і проектних знань. Здобувачем застосовано аналітичний, історико-типологічний, метод порівняльного аналізу щодо виявлення характерних особливостей типології образів та історичних форм чоловічого вбрання. Для аналізу форм чоловічого костюма застосовано методи системно-структурного, формального і образно-стилістичного аналізу. Методологія морфологічного аналізу дозволила виокремити типові образи, втілені у силуетних формах, пропорційних відношеннях, стилістичній тотожності та узгодженості елементів форми як завершеного гармонійного ансамблю одягу. Цілісність роботи забезпечується належним структуруванням матеріалу. Логічність його викладення дозволила здобувачу перейти від аналізу сучасного стану проблеми до пропозицій її вирішення.

Оцінка змісту і структури дисертаційної роботи

Дисертаційну роботу виконано на кафедрі дизайну тканин та одягу ХДАДМ під керівництвом О. Лагоди, доктора мистецтвознавства, професора.

Результати дослідження представлені на 282 сторінках: основний текст роботи становить 185 стор. і складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків. Список використаних джерел містить 222 позиції, у додатках

представлено альбом ілюстрацій – 203 зображення на 104 стор. Структура дисертації та послідовність викладу матеріалу відповідають поставленим цілям і завданням дослідження. Дисертація написана послідовно і лаконічно. Ілюстративний матеріал має високий ступінь інформативності.

У вступі дисертант надає загальну характеристику роботи, обґрунтовує її актуальність, теоретико-методологічні засади та зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. На підставі критичного аналізу наукових праць за напрямом роботи ним визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, хронологічні межі та методи дослідження; окреслено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; наведено відомості щодо апробації та впровадження результатів дослідження.

У першому розділі роботи надано розгорнуту характеристику сучасної наукової літератури з питань історичних витоків та еволюції стилів, особливостей формоутворення чоловічого модного костюму як дизайн-об'єкту. Здобувач визначає домінуючі підходи до вивчення тематики роботи, обирає методи дослідження. Методологічною основою дисертації стали праці вітчизняних науковців, зокрема: О. Бойчука, В. Даниленка, О. Кащенко, Т. Кара-Васильєвої, М. Колосніченко, І. Кузнецової, О. Лагоди, К. Леонової, Н. Чупріної та Т. Струмінської, М. Яковлева та інших. У контексті запропонованої проблематики дисертант звертається до робіт дослідників: Є. Більченко, Л. Дихнич, Н. Кальки, А. Кікоть, Л. Лушпай, А. Суворової, К. Шелупахіної, а також іноземних дослідників – К. Блекмен, К. Брюард, Д. Гілмор, Ю.-Х. Квон, Дж. Крейк, Ш. Коул і М. Ламберт. Це дозволяє йому узагальнити та опрацювати загальнотеоретичну базу дослідження. За результатами проведеного аналізу дисертант ствердно констатує, що актуальність дослідження обумовлена необхідністю осмислення образно-стилістичного і формально-естетичного аспектів дизайну чоловічого костюма, зокрема, через призму взаємовпливів одягових культур західноєвропейських країн і Китаю, що дозволяє комплексно вирішувати питання концептуально-образного проектування костюма за вимогами сучасності. Щодо джерельної бази: у роботі представлено опрацьовані репрезентативні зразки в журналах мод, у модній рекламі, у фото та відео матеріалах щодо чоловічого одягу провідних брендів і дизайнерів.

Другий розділ дисертації присвячено розгляду еволюційного розвитку чоловічого одягу в період його формування як традиційної класичної форми костюма. Дисертант акцентує увагу на тому, що чоловічий костюм устаткувався за своїм устроєм і структурою ще в ХІХ столітті, що відбулося під впливом значущих історичних, економічних і культурних процесів у західноєвропейському суспільстві та обумовило зміни в способі життя чоловіків, їх діяльності та, відповідно, в потребах щодо вбрання. Дисертант обґрунтовує значимість сарторіальної моди, яка впливала на формально-естетичні якості чоловічого костюму та визначала його образно-стилістичні характеристики. Показує, яку роль відіграли у розвитку форм чоловічого класичного костюму чоловіки-денді як одна з перших відомих світу субкультур і дендизм, в цілому, як соціокультурне явище. Здобувачем

ретельно проаналізовано, яким чином і на підставі яких суспільних, історичних і культурних змін чоловіча мода розвивалась протягом ХХ століття. Зазначено, що одним із ключових моментів щодо дизайну одягу стало те, що усі сформовані прототипи ґрунтувались на традиційній маскулінності, що сприяло їх поступовому синтезуванню.

У третьому розділі дисертантом проаналізовано взаємовплив європейської та китайської одягових культур в історичному контексті. Встановлено, що в різні періоди розвитку китайської культури одягу вирішальними для неї були текстильні матеріали та естетичне оформлення. Дисертант ретельно проаналізував, що на межі ХІХ – ХХ ст. дизайн чоловічого костюму, як і чоловіча мода в Китаї, в цілому, перебували в межах традиційних підходів щодо образно-стильового та формотворчого аспекту. Естетика китайської культури чоловічого костюму залишалася глибоко символічною і в своїх ціннісних орієнтирах – релігійно обумовленою. Я. Лінґ довів, що в китайському суспільстві переважала традиційна модель культури одягу: система моди перебувала під впливом державницьких політичних, ідеологічних і релігійних установок. Натомість, сучасна модна інтеграція розширює кордони культурного обміну. Дисертант показав, що сучасні процеси модернізації та трансформації традиційного дизайну костюма направлені на створення нових стильових рішень. Втім, актуальними є технологічні та екологічно-етичні підходи щодо виробництва одягу в Китаї та формування нової китайської одягової культури.

У четвертому розділі дисертант виявляє, що інтегративний характер моди утілений в дизайн-процесі щодо формоутворення, як в соціокультурному, так і в естетичному аспектах, залишається значущою складовою сучасних дизайн-практик, поєднує їх зусилля в контексті глобальних і локальних тенденцій розвитку, насамперед, етико-гуманістичних та екологічних. Показує, що стильові та структурні зміни форм чоловічого одягу переважно підпорядковані еклектиці як провідному образно-стильовому напрямку, виділяє ключові характеристики, що впливають на процес проектування одягу: а-гендерні та а-вікові тренди.

Як результат, здобувач окреслює формування образу Urban Nomad, як сучасного типообразу, що уособлює новий соціально-психологічний тип людини епохи постмодерну. На підставі отриманих результатів Я. Лінґ встановлює і аналізує особливості функціонування образно-стильових інтерпретацій номада у чоловічій моді, що, фактично, трансформує дизайн-практики, виявляє сфери впливу образу номада в індустрії моди, окреслює засоби та формотворчі підходи в проєктно-художніх практиках початку ХХІ століття. Дисертант окреслює типологію образів номадів у сучасному дизайні, характеризує особливості їх вбрання, які набувають особливої актуальності, стають модними тенденціями, але залишаються мало дослідженими.

Загальні висновки по дисертації є логічними, послідовними і дають відповіді на поставлені в дисертації завдання.

Відповідність вимогам академічної доброчесності, що пред'являються при здобутті ступеня доктора філософії

За результатами розгляду дисертаційної роботи Я Лінь порушень академічної доброчесності не виявлено. Наявні в дисертації посилання на відповідні джерела зазначені у списку використаних джерел. У рецензованій дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень, що могло б поставити під сумнів самостійний характер виконаної дисертантом роботи. Дисертація пройшла перевірку сертифікованою програмою Striker Plagiarism.

Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертаційної роботи

Результати дослідження Я. Лінь мають беззаперечну наукову новизну, яка полягає, насамперед, в поглибленні знань щодо сучасного чоловічого костюма. Дисертантом змальовано вплив одягової культури Китаю на європейську моду і на розвиток чоловічого костюму; показано, що форми традиційного китайського вбрання були джерелом інспірацій для провідних західноєвропейських дизайнерів; виявлено, що у досліджуваний період у західноєвропейській моді для чоловіків сформувались такі типообрази як «джентльмен» і «денді», які в подальшому сприяли формуванню нового типообразу «урбаністичний номад»; виявлено, що інтегративний характер моди утілений в дизайн-процесі щодо формоутворення, залишається значущою складовою сучасних дизайн-практик. Ретельне вивчення образу Urban Nomad, як сучасного архетипу, що уособлює новий соціально-психологічний тип людини епохи постмодерну, доводить значущість заявленої теми.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях

Основні результати дослідження оприлюднені в 9 наукових публікаціях, з яких: 3 – у фахових наукових виданнях, які входять до переліку МОН України (категорія Б), одна – у науковому виданні гуманітарного спрямування, яка додатково відображає наукові результати дослідження, 5 – у збірках матеріалів наукових конференцій як апробаційні. Таким чином, публікації Я. Лінь за темою дисертації повно та адекватно розкривають її зміст.

Теоретичне і практичне значення одержаних результатів дослідження

Висвітлені у дисертації наукові положення мають важливе теоретичне і практичне значення. Створена науково-обґрунтована база для розробки сучасного чоловічого костюма надає цілісне уявлення про принципи його формоутворення. Зміст аналітичної частини дослідження та опрацьований об'єм візуального матеріалу не тільки доповнюють вихідну базу даних, але й формують підґрунтя для подальших досліджень. Напрацьовані матеріали,

безумовно, будуть корисними при написанні методичних матеріалів, підручників з фаху, а також у практичній діяльності дизайнерів.

Дискусійні питання, зауваження та рекомендації

Поряд із загальною високою оцінкою дисертаційної роботи Я. Лінь варто навести деякі зауваження:

1. Вважаємо за необхідне звернути увагу на те, що у тексті роботи здобувач вказує на фундаментальні праці провідних дослідників традиційного одягу китайців. Однак, уникає деталізації та розширеного опису традиційного костюму як такого. Вважаємо, що більш ретельний опис одягу китайських чоловіків, який уособлює традицію та уявлення про неї в культурі Китаю, все ж був би доречним, щоб підкреслити контраст між модою для чоловіків у Китаї та в Європі на межі ХІХ – ХХ століть.

2. У четвертому розділі роботи, на нашу думку, дисертанту варто було б не тільки охарактеризувати варіативність образного рішення Urban Nomad як новітнього соціально-психологічного типу людини епохи постмодерну, але й детально описати костюм кожного з номадичних типів, їх структури, матеріали для виготовлення, кольорово-фактурне вирішення. Адже, як підкреслив сам дисертант, вони різняться за формально-естетичними та стильовими ознаками.

3. У додатках дисертаційної роботи здобувач не тільки наводить дані до кожного з використаних зображень, але й застосовує посторінкові узагальнюючі підписи, в яких коментує їх зміст і значення. Подібний підхід припустимий. Однак, характеристики зображень і коментарі до них було б більш логічно розмістити в окремому переліку ілюстрацій дисертаційної роботи. Подібний контекст ілюстративного матеріалу, як повноцінне інформативне повідомлення, міг би не тільки відсилати до конкретної частини тексту дисертації, але стати загальним коментарем до ряду ілюстрацій, як більш повний опис предмету дослідження та висновків автора.

Втім, підкреслимо, що висловлені зауваження мають рекомендаційний характер і не применшують наукової цінності представленої дисертації.

Загальна оцінка дисертаційної роботи

В цілому, дисертаційна робота Яньвень ЛІНЬ на тему: «Образно-стилістичні та формально-естетичні аспекти дизайну чоловічого костюма кінця ХІХ – початку ХХІ століття» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, що виконане на високому теоретичному рівні. За актуальністю, ступенем новизни, науковим рівнем і практичною значущістю, а також змістом та оформленням, об'ємом та якістю представленого візуального матеріалу дисертаційна робота відповідає вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації». Її структура та обсяг відповідають вимогам чинного законодавства України, що передбачені в п. 29 Постанови Кабінету Міністрів України № 261 «Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої

освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» від 23.03.2016 р. зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 року, а також «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 року.

Автор дисертаційної роботи – Яньвень Лінь заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 «Дизайн» в галузі знань 02 «Культура і мистецтво».

Рецензент:

Кандидат мистецтвознавства,
ст. викл. кафедри дизайну тканин та одягу
Харківської державної академії
дизайну і мистецтв

Вікторія БУДЯК